

Je idealismus postoj pro dnešní svět?

Idealista je snílkem, inovátorem, řešitelem problémů, potížístou. Ať jsou ty přívlastky sebevíc vzdálené, tím vším je pro mě idealista. Největšími jsou však jen ti, kteří jsou na správném místě, v pravý čas, s ideou zapadající do kontextu dnešního materialistického světa. Člověk nabývající těchto schopností je zárukou posunu světa o krok vpřed. Takových lidí bychom si měli vážít, protože právě dnes, čtyřicet let po sametové revoluci si začínáme uvědomovat ideovou prázdnotu ve všech patrech české společnosti.

Absence idejí v patrech nejvyšších je vidět už při pohledu na volební kampaň, kterou naše země právě zažívá. Sympatické obličejky na billboardech mají totiž jedno společné. Všichni mají vedle sebe nějaké heslo. Pokud bychom ta hesla vzali a náhodně je zpřeházeli bez ohledu na programy stran, pozastavil by se nad tím někdo? Přišlo by to někomu zvláštní? Myslím, že ne.

A proč tomu tak je?

Idealismus je pro mě synonymem snění. A snění je v naší zemi činností podceňovanou, i kvůli tomu, že dnešní elity prožívaly mládí v režimu, kde materialismus byl alfou a omegou veřejného života. Alespoň si to tak režim přál. Stížnosti na současné šéfy státní správy slyšíme ze všech stran a čím dál tím hlasitěji. Jsou to lidé, kteří už jen těžko budou měnit své zvyky, názory, životní postoj.

Nemyslím tedy, že bychom jim měli vyčítat skeptický přístup k síle snů. Raději bychom si měli vážít těch, kteří mysleli celý život svou hlavou a mají schopnost svým snům věřit, přetvářet je v nosné ideje bez ohledu na materiální zisky. Ve vztahu k velkým idejím se nabízí způsoby, jak takovým lidem ukázat, že si jich vážíme. Politikům můžeme dát svůj hlas ve svobodných volbách a o těch, kteří nekandidují, můžeme mluvit, finančně je podpořit nebo třeba sdílet jejich nápady na internetu.

Právě takových lidí se při pohledu na sociální sítě, tisk nebo televizní talk show zdá být hodně. Při pozornějším pohledu na předvolební průzkumy je však patrné, že jejich snaha nepřináší valné výsledky. Bezpochyby jsou to lidé nabití idejemi, čelí statečně oné ideové prázdnotě a za to bychom jim měli být moc vděční. Myslím si však, že buď postrádají, nebo v sobě ještě neobjevili několik vlastností idealistů, o kterých se učíme v dějepise. Ty nejdůležitější z nich se pokusím pojmenovat.

Řekl bych, že tím nejpodstatnějším úkolem pro velkého idealistu je schopnost přizpůsobovat své nápady kontextu dnešního, materialistického světa. Dobrý nápad je potřeba vytvarovat na něco, co zapadne v prostředí, kde žijeme. Nelze počítat s tím, že se už zaběhlé okolí bude výrazněji přizpůsobovat něčemu novému, nejistému. Jako příklad mě napadá něco zcela bez souvislosti s politikou, projekt „rekola.cz“. Vzít stará kola, náhodně je rozmístit po Praze a říct lidem, že na nich můžou jezdit, kam se jim zachce, to by nefungovalo, i když je to podle mě hezký nápad. Hrozí tu krádež, zničení nebo to, že se o projektu dozví málo lidí. Pokud však kola obarvíme na růžovo, protože současné průzkumy ukazují, že růžová je pro zloděje nejméně přitažlivá, vytvoříme projektu aplikaci pro chytré telefony, do které vkládáme kód zámku kola a díky které se o projektu dozvědí majitelé takových zařízení, hned je projekt slibnější, neboť informuje a zároveň řeší rizika tím nejnovějším způsobem, který dnešní svět nabízí.

Další podstatnou vlastností každého velkého idealisty je myslím schopnost vcítit se do každé ze skupin lidí, s nimiž žijeme ve společenství, a přizpůsobit svou ideu tak, aby nabízela něco nového, příjemného co nejširší skupině obyvatel. Idealistů, kteří vymyslí způsob, jak pomoci sobě a lidem žijícím v podobné sociální vrstvě nebo prostředí, mnohdy na úkor ostatních, je nespočet. Koneckonců podpora velkým množstvím lidí je myslím ve snaze hýbat společností nezbytná.

Třetí, neméně důležitou vlastností je umět zvolit formu, kterou k lidem budeme promlouvat. S tím bezpochyby souvisí i správné načasování příchodu s nápadem mezi lid. A pak ještě jedna věc, která se jen těžko učí – charisma.

"I have a dream that my four little children will one day live in a nation where they will not be judged by the color of their skin but by the content of their character..." řekl v létě roku 1963 Martin Luther King. Člověk, který je díky zakotvení své ideje do americké společnosti pro mnohé symbolem svobody a ztělesněním idealismu. Měl sen stejný, jako spousta dalších Afroameričanů. Byl to však právě on, kdo o svém snu mluvil ve správnou chvíli, na správném místě, přijatelnou formou.

„Budoucnost náleží nám. Ať půjdeme kamkoli, ať jsme jakkoli hodni Indie, máme ještě onu sílu, kterou nám dal náš učitel. Ta síla nevychází jen z něho, ale rovněž z jeho poselství, a já se dnes i každý další úsvit slavnostně zavazuji k službě vlasti a ideálům, které před nás Gándhí postavil ...“. To řekl o Mahátma Gándhím bývalý předseda indické vlády Džaváharlál Néhrú. Jediné, co mohu se svými vědomostmi o Gándhím tvrdit s jistotou, je že forma,

kteřou se rozhodl do světa přinášet své ideje má dokonce své jméno - „*satjagraha*“, a lze si o ní přečíst na nejčtenějších internetových stránkách o něm.

A konečně i Václav Havel byl jedním z těch, kteří společnost posunuli o veliký kus kupředu. Když vyhledáte na Googlu „Václav Havel idealista“ dostane se vám spíš než článků ryze českých, článků o tom, jak ho vnímal svět. „*His simple but extraordinary idea was that the most effective way to defeat a totalitarian regime was for citizens to reject its lies and „live in truth“*“, píše The Washington Post. „*Havel, they implied, was a foggy-minded, impractical idealist*“, píše zas britský The Guardian. V českých médiích, vyjímaje blogy jednotlivců, se o Havlovi ve spojení s idealismem nemluví. Z jakého důvodu česká média nazývají Havla raději disidentem, kterému vděčíme za osvobození, než idealistou? Možná je to dáno tím, že Češi pocítili Havlovy ideály na vlastní kůži, a proto je nenazývají obecně ideály, ale mluví o konkrétních myšlenkách, které proměnil ve skutečnost. Kdybychom se zeptali Afroameričana staršího věku, kým je pro něj Martin Luther King, taky by neřekl idealista. Myslím, že by řekl spíš osvoboditel nebo něco v tom smyslu.

Není pochyb o tom, že každý z těchto tří lidí měl ony tři schopnosti "učebnicových" idealistů. Spojuje je ale ještě jedna věc, také zásadní v naplňování jejich ideálů.

Každý z nich žil jinde a jindy. Všichni se však ocitli v kritické situaci, kde chování vládnoucího režimu bylo nějakým způsobem v rozporu s jejich chápáním světa. Právě za takové podmínky se nejčastěji ve veřejném prostoru vynoří ideje a s nimi jejich nositelé.

Kvalita života v naší zemi ještě neklesla zdaleka tak hluboko, jako tomu bylo v situacích zmíněných idealistů. Není to však jen otázka času, kdy jeden nebo více problémů tížících českou společnost překročí únosnou mez a přinese zatím nepoznané trápení? Pokud se tak stane, věřím, že se najde osoba, která bude schopna promlouvat k davu tak, aby jí bylo rozuměno. Myslím si, že čím hůř na tom jako stát budeme, (ale dá se to vztáhnout na jakékoliv jiné společenství) tím spíš dáme prostor idealistům, aby začali reformovat. Ona otevřenost je, řekl bych, dána nějakou touhou po lepším životě, a když už si myslíme, že nemáme co ztratit, dáme prostor komukoliv.

A to i v 21. století, kdy bychom měli být poučeni z nedávné minulosti. Usuzuji tak ze dvou důvodů. Prvním důvodem jsou protiromské demonstrace, zmítající českými městy, u nichž si nelze nevšimnout toho, že na ně nechodí jen mladí xenofobové, ale i lidé, kteří byli na světě, když jím otřásala 2. světová válka. Druhým důvodem jsou předvolební průzkumy, kde Komunistické straně připadá třetí, někdy i druhé místo.

Jinak řečeno, s prohlubující krizí se vytrácí obezřetnost společnosti vůči lhářům, rasistům, vypočítavým lidem a je jen otázkou času, kdy se k moci dostane někdo, jehož cíle nejsou vůbec tak dobromyslné jako v případě Mahátma Gándhího, Martina Luhera Kinga, Václava Havla a mnohých jiných. Právě oni jsou pro mě snílky, inovátory, řešiteli problémů a potíží. Historie ale mluví i o lidech, kteří dokázali za poměrně krátkou dobu, maximálně jeden lidský život, napáchat veliké a často nenapravitelné škody.

Z toho důvodu bych si moc přál, abychom už více nespolehnali na velké idealisty, neboť snadno můžeme uvěřit někomu, kdo důvěru zpronevěří a napáchá s ní špatnosti. Třeba návrat o desítky let zpátky. Nezáleží na tom, zda o třicet nebo sedmdesát. Obojí by bylo strašné. Prostě a jednoduše, vkládat velkou moc do jedné ruky není postoj pro dnešní svět, ať už je idealistický nebo ne.

Proto by mi přišlo skvělé, kdybychom nejen uznávali "malé idealisty", ale snažili se jimi sami být. Idealisty, kteří se nesnaží hýbat davem, ale drobnými nápady přispívají ke zlepšení nálady ve veřejném prostoru. Alespoň naši zemi by to podle mě prospělo víc než autoritativní vláda či prezident. Tudy myslím vede naše cesta.

Cesta, která se všech společenstvích dnešního světa vede mezi idealismem a materialismem. Cesta, která se liší pro každou ze skupin lidí, ať je dělíme podle barvy pleti, sociální třídy, geograficky nebo historicky. Měla by být od obou protipólů vzdálena právě tak, jak daná skupina lidí zrovna v tu chvíli vyžaduje, aby mohla vést aktivní, někam se vyvíjející, tvůrčí a zároveň svobodný život. Jelikož se potřeby každé ze společností neustále mění, nelze jen najít cestu a jít po ní. Musíme neustále měnit směr, a to nikdy nejde provést okamžitě. I přesto bychom se o to měli snažit, protože jinak než tímhle způsobem se mít lépe nebudeme.

Češi i Slováci zažili v posledních sto letech mnohé, a často ona pomyslná cesta mezi idealismem a materialismem měnila prudce směr. S poslední takovou prudkou zatáčkou se snažíme přes už dvacet let vypořádat. Řekl bych, že to není nic neobvyklého a není třeba se trápit kvůli tomu, že se nám to zatím úspěšně nepovedlo a trpíme zmíněnou ideovou prázdnotou. Receptem na ni jsou ti, kteří mysleli i za minulého režimu svou hlavou nebo byli příliš malí na to, aby si osvojili smýšlení materialisty.

Idealismus i materialismus jsou oba tak široké pojmy, že jsou příčinou i řešením všeho, co svět v globálním měřítku trápí. Idealismus je tedy jistojistě postojem pro dnešní

svět. Otázkou, kterou si musí neustále pokládat každý, kdo je na světě rád, zůstává, v jak velké míře ho zrovna teď a tady potřebujeme.